پیش‌بینی شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی در دانش آموزان هنرستانی شهر کرج

مرضیه مهدی نژاد[1]

۱. کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران. (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره چهل و ششم، مردادماه ۱۳۹۹، صفحات ۱۱-۱

چکیده

هدف از انجام این پژوهش پیش‌بینی شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی در دانش‌آموزان هنرستانی شهر کرج بود. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان هنرستانی شهر کرج در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند. حجم نمونه ۱۵۰ نفر از این دانش‌آموزان بر اساس فرمول پلنت از تاپاکینگ، فیدل و اولمن (۲۰۰۷) و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب و به پرسشنامه شیفتگی تحصیلی (AFQ) مارتین و جکسون (۲۰۰۸)، سیاهه مجذوبیت تحصیلی (SEI) سالملا-آرو و آپادایا (۲۰۱۲)، مقیاس انگیزش تحصیلی (AMS) والرند و همکاران (۱۹۹۲) و مقیاس خوش‌بینی تحصیلی (AOS) اسچنموران و همکاران (۲۰۱۳) پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره به روش همزمان تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که بین مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی با شیفتگی تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد (P<۰/۰۱). نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز آشکار کرد که ٦٥/٤٪ درصد از کل واریانس شیفتگی تحصیلی به‌وسیله مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی تبیین می‌شود. نتایج حاصل از این یافته‌ها به‌ضرورت توجه به مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی در بهبود شیفتگی تحصیلی تأکید کرد.

واژه‌های کلیدی: شیفتگی تحصیلی، مجذوبیت، انگیزش، خوش‌بینی تحصیلی.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

مقدمه

شیفتگی[1] از سازه‌های روانشناسی مثبت‌نگر[2](اوزهان و کوکادره[3]، ۲۰۲۰)، احساس ذهنی مثبتی است که در آن فرد با سطحی از مهارت با تمرکز کامل غرق در فعالیتی چالش‌انگیز با برانگیختگی بالا می‌شود (جلیلی، عارفی، قمرانی و منشئی، ۱۳۹۸). در هنگامی‌که دانش‌آموز دررسیدن به اهداف خود به بن‌بست‌هایی مواجه می‌گردد در او یک حالت عدم تعادل شناختی، ایجاد می‌گردد که اگر بتواند تعادل شناختی خود را از طریق تفکر و حل مسئله، بازیابی کند می‌تواند به حالت غرقگی برگردد. در حالت غرقگی تمرکز شدید، علاقه و لذت در یک فعالیت به‌طور همزمان تجربه می‌شود. این حالت با حس مشوق درونی، کنترل بالا و لذت بردن، همراه است (ادمیرال[4] و همکاران، ۲۰۱۱؛ به نقل از رحیم‌پور، عارفی و منشئی، ۱۳۹۸). یکی از عوامل مرتبط با شیفتگی تحصیلی، مجذوبیت[5] دانش‌آموزان به محیط آموزشی‌شان است (قدم‌پور، امیریان، خلیلی گشنیگانی و بیرانوند، ۱۳۹۶). مجذوبیت تحصیلی به کمک انرژی، تعهد نسبت به تکالیف درسی و احساس دلبستگی نسبت به این تکالیف توصیف می‌شود. انرژی در این بافت به یک رویکرد مثبت نسبت به تکالیف تحصیلی، تعهد به یک نگرش شناختی مثبت نسبت به تکالیف و معنادار ارزیابی کردن این تکالیف و درنهایت، شیفتگی به تمرکز کامل در مطالعه و عدم آگاهی از گذشت زمان اشاره می‌کند (سالملا-آرو و آپادایا[6]، ۲۰۱۲).

یکی دیگر از متغیرهای پیش‌بین بر شیفتگی تحصیلی می‌تواند، انگیزش تحصیلی باشد که از آن به‌عنوان تمایل فرد برای رسیدن به اهداف تحصیلی اشاره دارد و نقش مهمی در علاقه‌مندی دانش‌آموزان به مدرسه و شیفتگی به تحصیل دارد (جلیلی، عارفی، قمرانی و منشئی، ۱۳۹۸). انگیزش تحصیلی به معنی درک پیچیده موضوعات به‌عنوان یک فرصت برای دستیابی به تسلط به هنگام درگیری با فعالیت‌های موردعلاقه است. انگیزش تحصیلی موجب درگیری شناختی عمیق با موضوعات موردمطالعه و درنهایت داشتن رویکرد عمقی نسبت به مطالعه می‌شود. از طرفی انگیزش بیرونی تحصیلی، انجام تکالیف یا پیگیری فعالیت‌ها به خاطر پیامدهای آن است (دسی و رایان[7]، ۲۰۰۰؛ به نقل از بهروزی، رضایی و عالیپور، ۱۳۹۷). همچنین انگیزش می‌تواند دانش‌آموزان را نسبت به تحصیل خوش‌بین[8] کند (کدخدایی و کرمی، ۱۳۹۵).

خوش‌بینی تحصیلی از سه مؤلفه تأکید تحصیلی، اعتماد یادگیرندگان به معلمان یا اساتید و احساس هویت یادگیرندگان نسبت به مدرسه و دانشگاه تشکیل شده است، یک باور مثبت در یادگیرندگان است، مبنی بر اینکه آن‌ها قادر هستند با تأکید بر یادگیری خود، اعتماد به استاد یا معلم و احساس هویت نسبت به مدرسه و دانشگاه، زمینه پیشرفت تحصیلی خود را فراهم آورند. خوش‌بینی تحصیلی تصویر غنی از عاملیت انسانی را به تصویر می‌کشد که رفتار یادگیرندگان را ازنظر ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری تبیین

1. flow
2. positive psychology
3. Özhan & Kocadere
4. Admiraal
5. engagement
6. Salmela-Aro & Upadaya
7. Deci & Ryan
8. optimism

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

می‌کند (فین[1]، ۱۹۸۹؛ به نقل از مرادی، واعظی، فرزانه و میرزائی، ۱۳۹۳). در یک جمع‌بندی می‌توان گفت که شیفتگی تحصیلی می‌تواند تحت تأثیر متغیرهای متفاوتی باشد که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با سازه‌هایی چون مجذوبیت تحصیلی، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی در ارتباط است، اما پژوهشی که روابط پیوند با مدرسه با این متغیرها را تاکنون در قالب یک مطالعه منسجم موردبررسی قرار داده باشد موجود نیست، لذا این پژوهش در راستای رفع این خلأ پژوهشی به این سوال پاسخ خواهد داد که آیا شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت تحصیلی، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی قابل پیش‌بینی است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است که باهدف پیش‌بینی سبک زندگی بر اساس سرسختی روان‌شناختی و فشار روانی در زنان مبتلابه فشارخون شهر کرمانشاه انجام شد. متغیرهای سرسختی روان‌شناختی و فشار روانی (پیش‌بین) و سبک زندگی به‌عنوان متغیر وابسته (ملاک) است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه زنان مبتلابه فشارخون مراجعه‌کننده به مراکز درمانی شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۹-۱۳۹۸ تشکیل می‌دهد. نمونه موردنظر در پژوهش حاضر بر اساس ملاک ورود، عدم سابقه بیماری‌های دیگر، داوطلب بودن برای شرکت در پژوهش، حداقل تحصیلات سیکل و ملاک خروج نداشتن تحصیلات کافی و عدم رضایت و خستگی برای شرکت در پژوهش مطابق با جدول مورگان ٦٠ نفر به‌عنوان نمونه و به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از مراکز درمانی انتخاب شدند و با کسب رضایت از آن دسته از زنانی که حاضر به همکاری در پژوهش بودند پرسشنامه شرح داده و اجرا شد. پس از تنظیم پرسشنامه‌ها و انتخاب آزمودنی‌ها، پرسشنامه‌ها در اختیار آزمودنی‌های پژوهش قرار گرفت. سپس توضیحات لازم از سوی پژوهشگر در مورد نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها و دلیل انتخاب این موضوع به زنان ارائه شد. قبل از توزیع پرسشنامه‌ها از آزمودنی‌ها خواسته شد اگر در فرآیند پاسخگویی به سوالات با مشکلی مواجه شدند یا نقطه‌ی ابهامی برای آن‌ها به وجود آمد از پژوهشگر درخواست توضیح بیشتری داشته باشند. زنان موردنظر پس از اعلام رضایت جهت شرکت در پژوهش و دریافت تضمین لازم مبنی بر اینکه اطلاعات آن‌ها محرمانه باقی خواهد ماند، اقدام به تکمیل پرسشنامه‌ها نمودند. درنهایت پس از تکمیل پرسشنامه توسط شرکت‌کنندگان که به شکل انفرادی بود پرسشنامه‌های پژوهش جمع‌آوری گردید. پس از جمع‌آوری پرسشنامه تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS-21 انجام شد و علاوه بر استفاده از روش‌های آمار توصیفی و شاخص‌های آماری همچون میانگین و انحراف استاندارد، از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز استفاده شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه سبک زندگی: کرن، ویلر و کارلت (۱۹۹۷) پژوهش‌هایی را بر اساس نظام آدلر انجام داده‌اند و مقیاسی را برای سنجش سبک زندگی با عنوان مقیاس‌های اساسی آدلری برای موفقیت بین فردی بزرگسالان تهیه کردند. این پرسشنامه ۵ سبک زندگی شامل تعلق پذیری-علاقه‌ی اجتماعی، تبعیت جویی، ریاست‌طلبی، توجه‌طلبی و محتاط بودن را در برمی‌گیرد. سؤال‌های ۱، ٦، ۱۱، ۲۱، ۲٦، ۳۱، ۳٦ و ٤۱ به سبک تعلق پذیری-علاقه‌ی اجتماعی مربوط هستند. گویه های ۲۷، ۳۲، ۳۷، ٤۲، ٤۷، ٥۲، ٥۷، ٦۲ به‌طور

[1]. Finn

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

معکوس سبک سازش‌کارانه را اندازه می‌گیرند. گویه های ۳، ۸، ۱۳، ۱۸، ۲۳، ۲۸، ۳۳ و ۳۸ سبک ریاست‌طلبی را اندازه می‌گیرند. گویه های ١٤، ١٩، ٢٤، ٢٩، ٣٤، ٣٩، ٤٤، ٤٩، ٥٤، ٥٩ و ٦٤ به سبک توجه‌طلبی مربوط می‌شوند و بالاخره گویه های ۵، ۱۰، ۱۵، ۲۰، ۲۵، ۳۰، ۳۵ و ٤٠ سبک محتاط بودن را اندازه می‌گیرند. بررسی روایی این مقیاس با استفاده از ارزیابی روان شناسان که از آن‌ها خواسته‌شده بود درباره محتوای مقیاس در سنجش سبک‌های زندگی بر مبنای نظام آدلر قضاوت کنند ضریب توافق ۰/۸۱ را به‌منزله شاخص روایی محتوایی به دست داد.

پرسشنامه سخت رویی اهواز (۱۳۷۷): این پرسشنامه یک ابزار خود گزارشی مداد-کاغذی است که دارای ۲۷ ماده است. این پرسشنامه به‌وسیله تحلیل عوامل نجاریان، کیامرثی و مهرابی زاده هنرمند (۱۳۸۳) اعضاء هیئت‌علمی گروه روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز ساخته‌شده است. در سال ۱۳۷۷ بر روی یک نمونه ۵۲۳ نفری از دانشگاه آزاد اسلامی اهواز اعتبار یابی شد که سرسختی را موردسنجش قرار می‌دهد. این آزمون یک نمره کل از سرسختی افراد می‌دهد و فاقد مؤلفه‌های تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه ۲۷ ماده‌ای به این صورت است که آزمودنی‌ها به یکی از چهار گزینه‌ی هرگز، بندرت، گاهی اوقات و اغلب اوقات پاسخ گفته و بر اساس مقادیر ۰، ۱، ۲، ۳ نمره‌گذاری می‌شود. به‌جز ماده‌های ۲۱، ۱۷، ۱۳، ۱۰، ۷، ٦ که در این پرسشنامه نشان‌دهنده سرسختی روان‌شناختی بالا در افراد است. نجاریان و همکاران برای سنجش پایایی مقیاس AHI از دو روش بازآزمایی و همسانی درونی استفاده کرده است. ضریب همبستگی بین آزمون و آزمون مجدد با فاصله زمانی ٦ هفته در نمونه ۱۱۹ نفری برای آزمودنی‌های دختر و پسر به ترتیب ۰/۸٤ و ۰/۸۵ گزارش شد و درروش همسانی درونی پرسشنامه سرسختی روان‌شناختی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که برای کل آزمودنی‌ها ۰/۷٦ به دست آمد که کاملاً ضریب قابل قبولی است. در پژوهش حاضر ضرایب آلفای کرونباخ پرسشنامه سخت رویی در کل نمونه به دست آمد. در زمینه اعتبار یابی آزمون مزبور از روش اعتبار ملاکی همزمان استفاده نمود و این پرسشنامه را همزمان با چهار پرسشنامه اضطراب عمومی ANQ، پرسشنامه افسردگی اهواز ADI، پرسشنامه خود شکوفایی مازلو MASAI و مقیاس سازه‌ای سرسختی به دو روش تنصیف و آلفای کرونباخ به کاربرد که ضریب همبستگی بین نمره‌های کل آزمودنی‌ها به ترتیب ۰/۵۵، ۰/۷۰ و ۰/٤٤ که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. همچنین ضریب همبستگی خود شکوفایی ۰/٦۵ بوده است. بین اعتبار سازه‌ای سرسختی و مقیاس سرسختی همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار بود. (کیامرثی و همکاران، ۱۳۷۷)؛ بنابراین با توجه به استاندارد بودن پرسشنامه و تحقیقات فراوانی که درباره آزمون سخت رویی صورت گرفته، همگی از اعتبار بالای این آزمون حکایت می‌کند و نشان می‌دهد که یکی از بهترین ابزارهای سنجش سرسختی در افراد است.

پرسشنامه استرس هری (HIS[1]): برای سنجش استرس از مقیاس استرس هری استفاده شد. این پرسشنامه شامل ٦٦ عبارت است که هری (۲۰۰۵) برای سنجش فشار روانی در موقعیت‌های مختلف زندگی تهیه‌کرده است. پاسخ‌های این آزمون در یک طیف ۵ درجه‌ای از «اصلاً قبول ندارم» تا «کاملاً قبول دارم» قرارگرفته است. برای تعیین روایی پرسشنامه همسانی درونی آن از طریق روش دونیمه کردن بر اساس پاسخ‌های نمونه ۵۰ دانشجوی دانشگاه محاسبه شد. نتایج حاصل از فرمول اسپیرمن برای محاسبه ثبات درونی

[1]. Harris stress inventor

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

۰/۷٤ و برای بررسی ثبات زمان پرسشنامه برای نمونه ۵۰ نفری ضریب همبستگی در روش بازآزمایی ۰/۷۹ به دست آمد. برای بررسی اعتبار محتوا، پرسشنامه در اختیار ۵ نفر از اساتید روان‌شناسی قرار گرفت که در زمینه فشار روانی کار می‌کردند. آن‌ها از ۱۰۱ عبارتی که با دقت مطالعه کردند، به ٦٦ مورد به بهتر علائم استرس را مورد ارزیابی قرار می‌داد بیشترین امتیاز را دادند. بنابراین عبارت مذکور انتخاب گردید (هری، ۲۰۰۵).

یافته‌ها

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی و نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	آماره KS	معناداری	کجی	کشیدگی
شیفتگی تحصیلی	۲٤/۹۵	۱۸/٤۷			۰/٦۲٤	-۱/۵٦٤
مجذوبیت تحصیلی-انرژی	۱۰/۵۲	۳/٤۸			-۰/۰٤٤	-۱/۳۵۸
مجذوبیت تحصیلی-تعهد	۱۰/٤۸	۳/۰۱			-۰/۱۰٦	-۱/۳۹۲
مجذوبیت تحصیلی-دلبستگی	۹/۰۹	۳/٦۱			۰/۳۰۸	-۱/۳۹۵
انگیزش تحصیلی	۸۵/۹۱	٦۲/۱۲			۰/۲۷۸	-۱/۹۲٤
خوش‌بینی -تأکید تحصیلی دانش‌آموز	۲۱/۳۱	۱۰/۲۰			-۰/۰۳۱	-۱/۸۵۵
خوش‌بینی - اعتماد دانش‌آموز به معلم	۲۰/۰۲	۹/۰۰			۰/٤۰٤	-۱/٦٦۲
خوش‌بینی تحصیلی-احساس هویت	۲۱/٤۱	۸/۷٤			۰/۱۳۲	-۱/۷۹۱

نتایج جدول ۱- آزمون کلموگروف اسمیرنوف تک نمونه‌ای را نشان می‌دهد که همان‌گونه که مشاهده می‌شود توزیع نمرات متغیرهای پژوهش نرمال نیست. از آنجایی سطوح معناداری آماره‌های نرمال بودن کوچک‌تر از ۰/۰۵ هستند (P<۰/۰۵)، لذا توزیع نمرات دارای توزیع نرمال نیست. با این تعداد نمونه معناداری آزمون کلموگروف بسیار عجیب نیست؛ زیرا آزمون کلموگروف به حجم نمونه وابسته است و در نمونه‌های زیاد به‌اشتباه عدم نرمالی را نشان می‌دهد. لذا در داده‌های با حجم زیاد از کجی[1] و کشیدگی[2] برای بررسی نرمال بودن استفاده می‌شود نه کلموگروف اسمیرنوف. برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای مشاهده‌شده در پژوهش حاضر از دو شاخص رایج برای بررسی نرمال بودن، شامل کجی و کشیدگی استفاده شد که قدر مطلق ضریب کجی و کشیدگی برای متغیرهای پژوهش باید به ترتیب کمتر از ۳ و کمتر از ۱۰ باشد (بیرن[3]، ۲۰۰۱؛ کاملی و یوسفی، ۱۳۹۸). در این پژوهش کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش به ترتیب کمتر از ۳ و کمتر از ۱۰ بودند. لذا توزیع نمرات دارای توزیع نرمال است، بر این اساس می‌توان از آزمون‌های پارامتریک ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره استفاده نمود و لذا برای پیش‌بینی شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره استفاده‌شده است که نتایج آن در جدول ۲ و ۳ آمده است.

1. skewness
2. kurtosis
3. Byrne

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

جدول ۲. نتایج ماتریس همبستگی پیرسون بین مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی با شیفتگی تحصیلی

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	٤	٥	٦	۷	۸
۱-شیفتگی	۱							
۲-انرژی	۰/۸۲۱**	۱						
۳-تعهد	۰/۷٥۲**	۰/۷۳۰**	۱					
٤-دلبستگی	۰/۷۳۷**	۰/۷۱۳**	۰/۷۷٥**	۱				
٥-انگیزش تحصیلی	۰/۸٤۹**	۰/۷۳۱**	۰/۷٤۸**	۰/۷٥٥**	۱			
٦-تأکید تحصیلی	۰/۸۱٥**	۰/۷۰۷**	۰/٦٦۸**	۰/۷۱۱**	۰/۸۷۹**	۱		
۷-اعتماد دانش‌آموز	۰/٦۱۲**	۰/٥٤۲**	۰/٥۰۹**	۰/٥٤۰**	۰/۷٥۹**	۰/۸۰٦**	۱	
۸-احساس هویت	۰/٥۹۲**	۰/٤۳٤**	۰/٥٦۷**	۰/٤۷۰**	۰/۷۲۸**	۰/۷۳٤**	۰/۷۸٤**	۱

**معنادار در سطح ۰/۰٥

بر اساس جدول ۲- نتایج ماتریس ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی با شیفتگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری معنی‌داری وجود دارد. ازآنجایی‌که بین متغیرهای پژوهش همبستگی معنادار وجود دارد، این امر ادامه تحلیل را ممکن می‌سازد. لذا برای پیش‌بینی شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی از رگرسیون چندمتغیره استفاده‌شده است که نتایج در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. نتایج ضرایب رگرسیون چندمتغیره شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی

متغیرهای پیش‌بین	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	t	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد	ضریب بتا (β)		
ثابت (Constant)	۱٦/۱۲۱	۳/۳۱٦	–	٤/۸٦۱	۰/۰۰۱
مجذوبیت تحصیلی-انرژی	۱/۹۰۷	۰/۳۲٤	۰/۳٦۰	٥/۸۸٤	۰/۰۰۱
مجذوبیت تحصیلی-تعهد	۰/٤۸۷	۰/٤۱۱	۰/۱۷۹	۲/۱۸۷	۰/۰۳۷
مجذوبیت تحصیلی-دلبستگی	۰/۱۷٥	۰/۳۳۱	۰/۱۱٥	۳/۲۲۸	۰/۰۲۰
انگیزش تحصیلی	۰/۱۰۹	۰/۱۲٦	۰/۳٦٦	٤/۱۲۳	۰/۰۰۱
خوش‌بینی -تأکید تحصیلی دانش‌آموز	۰/٥۰٤	۰/۱٥٦	۰/۲۷۸	۳/۲۲۰	۰/۰۰۲
خوش‌بینی - اعتماد دانش‌آموز به معلم	۰/۳٤٦	۰/۱٤۲	۰/۱٦۹	۲/٤۳٦	۰/۰۱٦
خوش‌بینی تحصیلی-احساس هویت	۰/۱۹۷	۰/۱۳۹	۰/۱٤٦	۳/٦۹۸	۰/۰۰٦

R^2 تعدیل‌شده = ۰/٦٥۱؛ F=۹٦/۷٤۱ ؛ R^2 =۰/٦٥٤ ؛ R=۰/۸۰۹

با توجه نتایج به‌دست‌آمده از جدول فوق ٦٥/٤ درصد از واریانس شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی تبیین می‌شود. لذا می‌توان گفت شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی پیش‌بینی می‌شود.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش پیش‌بینی شیفتگی تحصیلی بر اساس مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی در دانش‌آموزان هنرستانی شهر کرج بود. یافته‌ها نشان داد که بین مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی با شیفتگی تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز آشکار کرد که واریانس شیفتگی تحصیلی به‌وسیله مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی تبیین می‌شود. این نتیجه به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات کدخدایی و کرمی (۱۳۹۵)، جلیلی، عارفی، قمرانی و منشئی (۱۳۹۸) همسویی دارد. در تبیین نقش پیش‌بینی کننده مجذوبیت تحصیلی بر شیفتگی تحصیلی می‌توان گفت که حالت شیفتگی تحصیلی در حال انجام هرگونه فعالیتی می‌تواند ایجاد شود، بااین‌حال به‌احتمال‌زیاد وقتی رخ می‌دهد که تکلیف برای اهداف درونی انجام‌شده باشد. شیفتگی تحصیلی، هدف مناسب آموزش‌وپرورش است به این دلیل که دانش‌آموزان را تشویق به مشارکت در یادگیری می‌نماید. زمانی که دانش‌آموزان در محیط‌های یادگیری فعال درگیر و دارای مجذوبیت تحصیلی هستند، حالت شیفتگی بیشتر محتمل است. جای تعجب ندارد که دانش‌آموزان در محیط‌های یادگیری غیر سنتی که تأکید بر یادگیری فعال دارد، تمایل بیشتری به تجربه شیفتگی دارند. لذا منطقی است که مجذوبیت تحصیلی بتواند، شیفتگی تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند. همچنین در تبیین نقش پیش‌بینی کننده انگیزش تحصیلی بر شیفتگی تحصیلی می‌توان گفت که نظریه خودتعیین‌گری انگیزش را به دو مؤلفه بیرونی و درونی تقسیم گرده است. انگیزش درونی را یکی از عوامل مهم در کیفیت بالای یادگیری می‌داند و وابسته به پیامدهای عمل فرد نیست. درحالی‌که انگیزش بیرونی به عمل فرد وابسته است (پارتانن[1]، ۲۰۲۰). انگیزش بیرونی می‌تواند خودمختاری ادراک‌شده را تضعیف کند و تأثیر منفی بر علاقه ذاتی برای انجام تکالیف تحصیلی افراد دارد (کوسیا[2]، ۲۰۱۹) و خودتنظیمی افراد را دچار مشکل می‌شود (چائوراسیا، ورما و سینق[3]، ۲۰۱۹). از طرفی انگیزش درونی حالت هیجانی درونی است ک موجب رفتارهای مرتبط با یادگیری شده، جهت، سطح و شدت آن رفتارها را تعیین می‌کند. انگیزش درونی نیازهای روانشناختی، کنجکاوی و رضایت خودانگیخته‌ای که یک رفتار یا فعالیت تأمین می‌کند، ناشی می‌شود. منشأ این انگیزش مشوق‌ها و پیامدهای محیطی است (رایان و دسی، ۲۰۰۰؛ به نقل از یوسفی و چراغی، ۱۳۹۸). لذا وقتی دانش‌آموزان از انگیزش درونی لازم برخوردار باشند میزان شیفتگی تحصیلی و دلبستگی آن به محیط مدرسه افزایش پیدا می‌کند. لذا منطقی است که انگیزش تحصیلی بتواند، شیفتگی تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند.

در تبیین نقش پیش‌بینی کننده خوش‌بینی تحصیلی بر شیفتگی تحصیلی می‌توان گفت که خوش‌بینی گرایش به این است که در زندگی تجارب خوب رخ خواهند داد. درواقع خوش‌بینی تحصیلی به جهت‌گزینی اشاره دارد که در آن معمولاً پیامدهای مثبت تحصیلی، مورد انتظار هستند و این پیامدها به‌عنوان عامل ثابت، کلی و درونی در نظر گرفته می‌شوند (بویری، ۱۳۸٦؛ به نقل از کمری و شیخ الاسلامی، ۱۳۹٤). خوش‌بینی تحصیلی اگر در دانش‌آموزان بالا باشد، باعث می‌شود که آنان به عوامل درونی مانند توانایی‌های خود و عوامل بیرونی مانند شرایط و محیط پیرامون ازجمله مدرسه و محیط آن نگرش بهتری دارند که این نگرش

1. Partanen
2. Coccia
3. Chaurasia, Verma & Singh

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

مطلوب باعث شیفتگی و دلبستگی به مدرسه و فرآیند تحصیل در آنان می‌شود. لذا منطقی است که خوش‌بینی تحصیلی بتواند، شیفتگی تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند. ازآنجاکه پژوهش حاضر در میان دانش‌آموزان هنرستانی شهر کرج صورت گرفته به دلیل نقش احتمالی عوامل زمینه‌ای، در خصوص تعمیم نتایج بایستی بااحتیاط عمل شود. ناتوانی در کنترل شرایط مکانی یکسان برای تکمیل پرسشنامه‌ها توسط آزمودنی‌ها یکی از محدودیت‌های موجود در این پژوهش بود. برای رفع این محدودیت پژوهش‌های مشابه در مورد پسران و دختران به‌طور همزمان و در سایر شهرها و فرهنگ‌های دیگر نیز اجرا شود. در پژوهش‌های آینده از طرح‌های ترکیبی (کیفی و کمی)، حجم نمونه بالاتر و روش‌های پیچیده‌تر آماری که امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود. دستاوردها و پیامدهای این پژوهش را می‌توان در دو سطح نظری و عملی مطرح کرد. در سطح نظری، یافته‌های پژوهش می‌توانند با تبیین نقش پیش‌بین مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی به گسترش دانش در زمینه عوامل مؤثر بر شیفتگی تحصیلی کمک کنند. همچنین، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند راهگشای پژوهش‌های جدیدتر به‌منظور گسترش دانش روانشناختی در زمینه عوامل مؤثر بر شکل‌گیری شیفتگی تحصیلی شود. در سطح عملی، از یافته‌های این پژوهش می‌توان در جهت تدوین برنامه‌ها و مداخله‌های آموزشی درمانگری در سازمان‌های ذی‌ربط مانند آموزش‌وپرورش شهر کرج جهت طراحی مداخلاتی مانند آموزش مجذوبیت، انگیزش و خوش‌بینی تحصیلی به بهبود شیفتگی تحصیلی دانش‌آموزان کمک شود و مشاوران تحصیلی و روانشناسان بالینی می‌توانند بر این اساس از نتایج این پژوهش استفاده کنند.

منابع

- بهروزی، ناصر؛ رضایی، شبنم؛ و عالیپور، سیروس. (۱۳۹۷). رابطه علّی انگیزش تحصیلی و رویکردهای مطالعه با میانجی-گری راهبردهای مقابله‌ای. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۵*(۳۰)، ۱۳٤-۱۰۷.
- جلیلی، فرخ رو؛ عارفی، مژگان؛ قمرانی، امیر؛ و منشئی، غلامرضا. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش خودتعیین‌گری بر انگیزش و شیفتگی تحصیلی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان بیرجند. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱٦*(۳٤)، ۵۸-۲۷.
- جلیلی، فرخ‌رو؛ عارفی، مژگان؛ قمرانی، امیر؛ و منشی، غلامرضا. (۱۳۹۷). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس شیفتگی تحصیلی در دانشجویان. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی، ۱۱*(٤۱)، ۱۷۲-۱۵۵.
- رحیم‌پور، شکوفه؛ عارفی، مژگان؛ و منشئی، غلامرضا. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش ذهن آگاهی بر غرقگی و ثبات قدم دانش‌آموزان دختر دورهٔ دوم متوسطه. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۱*(۱)، ۹۱-۷۰.
- صفایی، مریم؛ رضایی، علی‌محمد؛ و طالع پسند، سیاوش. (۱۳۹۸). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس حمایت خانواده، حمایت دوستان و دیگران: نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی، تاب‌آوری تحصیلی و مجذوبیت تحصیلی. *فصلنامه روانشناسی تربیتی، ۱۵*(۵۲)، ۲٦۸-۲۳۹.
- عبداله پور، محمد آزاد؛ و شکری، امید. (۱۳۹٤). تحلیل مشخصه‌های روان‌سنجی فهرست مشغولیت تحصیلی در دانشجویان ایرانی. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۷*(۲)، ۱۰٤-۸۷.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

- قدم‌پور، عزت اله؛ امیریان، لیلا؛ خلیلی گشنیگانی، زهرا؛ و بیرانوند، فاطمه. (۱۳۹٦). بررسی ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه خوش‌بینی تحصیلی دانش‌آموزان. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، *۷*(۲۷)، ٦٤-٤٥.
- قمی، مهین؛ مسلمی، زهرا؛ و محمدی، سید داود. (۱۳۹۸). ارتباط کیفیت تجارب یادگیری و خودنظم‌دهی با انگیزش تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. *مجله ایرانی علمی و پژوهشی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۹(۱)، ۹-۱.
- کاملی، شیلان؛ و یوسفی، فریده. (۱۳۹۸). رابطه ارزش‌های فرهنگی با نشاط ذهنی: نقش واسطه‌ای خودکارآمدی. *مجله مطالعات آموزش و یادگیری*، *۱۱*(۱)، ۱۲۷-۱۰۸.
- کدخدایی، محبوبه السادات؛ و کرمی، زهرا. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین خوش‌بینی و معنای تحصیل با انگیزش تحصیلی دانشجویان. *نامه آموزش عالی*، ۹(۳٦)، ۱۵۹-۱٤۳.
- کمری، سامان؛ فولادچنگ، محبوبه؛ خرمایی، فرهاد؛ شیخ الاسلامی، راضیه؛ و جوکار، بهرام. (۱۳۹۷). تبیین علّی مشغولیت تحصیلی بر اساس شناخت اجتماعی: نقش واسطه‌ای هیجان‌های مثبت تحصیلی و اجتماعی. *روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، *۱٤*(۵۵)، ۲۸٤-۲٦۹.
- کمری، سامان؛ و شیخ الاسلامی، راضیه. (۱۳۹٤). نقش واسطه‌ای خوش‌بینی در رابطه سبک‌های دلبستگی افراد با میزان شادکامی و امید به زندگی آن‌ها. *پژوهش‌های کاربردی در روانشناسی تربیتی*، ۲(٤)، ٦۷-۵۰.
- کیافر، مریم سادات؛ کارشکی، حسین؛ و هاشمی، فرح. (۱۳۹۳). نقش باورهای امید و خوش‌بینی در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی و علوم پزشکی مشهد. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، *۱٤*(٦)، ۵۲٦-۵۱۷.
- مرادی، کیوان؛ واعظی، مظفرالدین؛ و فرزانه، محمد؛ و میرزائی، محمد. (۱۳۹۳). رابطه خوش‌بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان مدارس متوسطه پسرانه مناطق ٦ و ۹ شهر تهران. *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۲(۵)، ۸۰-٦۹.
- نجاتی، وحید؛ کمری، سامان؛ و جعفری، صدیقه. (۱۳۹۷). ساخت و بررسی ویژگی‌های روان سنجی پرسشنامه شناخت اجتماعی دانشجویان. *دو فصلنامه شناخت اجتماعی*، ۷(۲)، ۱٤٤-۱۲۳.
- یوسفی، فریده؛ و چراغی، اعظم. (۱۳۹۸). بررسی نقش واسطه‌گری انگیزش تحصیلی در رابطهٔ بین خودکارآمدی و اهمال‌کاری تحصیلی. *فصلنامه دانش و پژوهش در روان شناسی کاربردی*، ۲۰(۲)، ٤۷-۳٤.
- Byrne, B. M. (2001). Structural equation modeling with AMOS, EQS, and LISREL: Comparative approaches to testing for the factorial validity of a measuring instrument. *International journal of testing*, *1*(1), 55-86.
- Chaurasia, S. S., Verma, S., & Singh, V. (2019). Exploring the Intention to Use M-payment in India: Role of Extrinsic Motivation, Intrinsic Motivation and Perceived Demonetization Regulation. *Transforming Government*, *13*(3-4), 276-305.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

- Coccia, M. (2019). Intrinsic and extrinsic incentives to support motivation and performance of public organizations. *Journal of Economics Bibliography*, *6*(1), 20-29.
- Kotera, Y., Conway, E., & Van Gordon, W. (2019). Mental health of UK university business students: Relationship with shame, motivation and self-compassion. *Journal of Education for Business*, *94*(1), 11-20.
- Lee, J., Chang, E. C., Lucas, A. G., & Hirsch, J. K. (2019). Academic Motivation and Psychological Needs as Predictors of Suicidal Risk. *Journal of College Counseling*, *22*(2), 98-109.
- Martin, A. J., & Jackson, S. A. (2008). Brief approaches to assessing task absorption and enhanced subjective experience: Examining 'short'and 'core'flow in diverse performance domains. *Motivation and Emotion*, *32*(3), 141-157.
- Mitchell, R. M., & Tarter, C. J. (2016). A path analysis of the effects of principal professional orientation towards leadership, professional teacher behavior, and school academic optimism on school reading achievement. *Societies*, *6*(1), 5.
- Özhan, Ş. Ç., & Kocadere, S. A. (2020). The effects of flow, emotional engagement, and motivation on success in a gamified online learning environment. *Journal of Educational Computing Research*, *57*(8), 2006-2031.
- Partanen, L. (2020). How student-centred teaching in quantum chemistry affects students' experiences of learning and motivation—a self-determination theory perspective. *Chemistry Education Research and Practice*.
- Salmela-Aro, K., & Upadaya, K. (2012). The schoolwork engagement inventory. *European Journal of Psychological Assessment*. *28*(1), 60-67.
- Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., & Sigmon, S. T. (1991). The will and the ways: Development and validation of an Individual-differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, *60*, 570–585.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5). Boston, MA: Pearson.
- Tschannen-Moran, M., Bankole, R. A., Mitchell, R. M., & Moore, D. M. (2013). Student academic optimism: A confirmatory factor analysis. *Journal of Educational Administration*.
- Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C., & Vallieres, E. F. (1992). The Academic Motivation Scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and psychological measurement*, *52*(4), 1003-1017.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]

The prediction of academic flow based on academic engagement, motivation and optimism among high school Karaj city

Abstract

The purpose of this study was to prediction of academic flow based on academic engagement, motivation and optimism among high school Karaj city. The descriptive- correlation method was used. The statistical population consists of all the female students' high school Tehran city in year academic 2018-2019. In this study, according to cluster sampling method, 150 student by formula Plant of Tabachnick & Fidell (2007) were selected as samples and they were asked to fill in the academic flow questionnaire (AFQ) of Martin & Jackson (2008), schoolwork engagement inventory (SEI) of Salmela-Aro & Upadaya (2012), academic motivation scale (AMS) of Vallerand and et al (1992) and academic optimism scale (AOS) of Tschannen-Moran and et al (2013). The data were analyzed by tests of Pearson correlation and multivariate regression by enter method. Findings showed that there was significant correlation between personality characteristics, emotional intelligence and spiritual intelligence with academic flow (P<0/01). Regression analyses also revealed that 65/4% of variance of academic flow was explained by academic flow based on academic engagement, motivation. Result revealed that academic flow based on academic engagement, motivation essential in effectuating academic flow.

Keywords: *academic flow, academic flow based on academic engagement, motivation*

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-17]